

Тема «Пізня Римська імперія»

Організаційна частина

У турнірі беруть участь 8 команд по 3 чоловіки. Бій, як і на справжньому ринзі, складається з трьох раундів. У кожному раунді беруть участь по одному представнику команди, розігруючи між собою 6–8 питань. Переможець раунду записує на рахунок своєї команди 1 бал. За загальною кількістю балів переможці ігор виходять у півфінал, а переможець півфіналу — у фінал. Перед грою проводиться жеребкування: з 4 пар фішок різного кольору капітани команд визначають собі суперника (однаковий колір фішок — ігрова пара команд).

Схема гри

1 ком.— 2 ком.	3 ком.— 4 ком.	5 ком.— 6 ком.	7 ком.— 8 ком.
Півфінал		Півфінал	
Фінал			

Переможці фіналу грають суперфінал — індивідуальне змагання, що виявляє абсолютного переможця.

Для рингу розробляється близько 130 питань (до 18 для кожної гри). Під час рингу грається 8 ігор: 4 відбіркові, 2 півфінальні, 1 фінальна й індивідуальний суперфінал. Для супергри відбираються 10 найбільш складних питань. Кожен учасник суперфіналу відповідає по черзі. У випадку неправильної відповіді учасника питання переадресовується наступному гравцю. Перемагає той, хто набере найбільшу кількість балів.

Система оцінювання

Проста гра — кожен учасник команди, який не вийшов в наступне коло, може отримати оцінку, не вищу, ніж «5».

Півфінал — оцінка «8».

Фінал — оцінка «10».

Суперфінал — оцінка «11–12».

II. Основна частина уроку

Історичний ринг

Питання для рингу

1. Головна причина кризи Римської імперії. (Використання рабської праці)
2. Чому праця рабів стала непродуктивною? (Раби не були зацікавлені в результатах своєї праці.)
3. Хто такі пролетарі? (Люди без майна і роботи, яких утримує держава.)
4. Головне гасло життя римського суспільства. («Хліба й видовищ!»)
5. Хто такі колоні? (Орендарі земельних ділянок)
6. Яким терміном позначають період історії Стародавньої Греції та Стародавнього Риму? (Античність)
7. Назвіть планети Сонячної системи, які назвали на честь римських богів. (Меркурій, Венера, Марс, Юпітер)
8. У стародавніх римлян старшому сину давали ім'я (Таке саме, як у батька)
9. Основа італійської, французької, іспанської, німецької, англійської та інших сучасних мов. (Латина)
10. Назвіть не менше трьох слів, що прийшли до нас з латини. (Школа, клас, література, варвар, політика, меценат тощо)
11. Хто захопив більшість римських провінцій у V ст. н. е.? (Сакси, англ, гуни, вандалі)
12. Назвіть ім'я вождя, що об'єднав гунські племена. (Атілла)
13. Хто першим повів у бій свої війська під християнським хрестом? (Римський імператор Константин)
14. Яке прізвисько одержав від римлян Атілла? («Бич божий»)
15. Один із відомих римських істориків II в. н. е. (Пліній Молодший)
16. До яких наслідків призвів занепад господарства в Римі? (До послаблення держави і влади імператорів)

17. Скільки імператорів змінилося в Римській імперії протягом III ст.н. е.? (Понад 40)
18. Хто такі преторіанці? (Особиста охорона полководця, імператорська гвардія)
19. Останнього римського імператора усунув із престолу ... (Атілла)
20. Чому значна кількість рабів в імперії стала небезпечною для рабовласників? (Існувала загроза повстання рабів.)
21. Чому, побоюючись повстань рабів, рабовласники не могли збільшити охорону? (Охоронцям треба було платити, а у рабовласників не було таких грошей.)
22. Які сільськогосподарські знаряддя праці були винайдені в Римі? (Жниварка, колісний плуг)
23. Як звали останнього римського імператора? (Ромул Август)
24. Чому передові технічні винаходи не використовувалися у господарстві рабовласників? (Маючи значну кількість рабів, рабовласникам не було сенсу сплачувати значні кошти за технічні новинки.)
25. У III ст. легіонери, проголошуючи чергового імператора, віддавали перевагу тому, ... (хто обіцяв їм заплатити більше грошей).
26. Як називали в Римі рабів, яким господарі надавали знаряддя праці, ділянки землі і дозволяли створювати сім'ю? («Рабами з хатинами»)
27. Який спосіб обробки землі використовували римляни? (Двопілля)
28. Чому більшість рабів не відчували патріотичних почуттів до Рима? (Вони були бранцями, вихідцями з інших країн.)
29. Хто з відомих політиків був головним претендентом на владу в Римі після убивства імператора у 193 році? (Септимій Север)
30. Як повівся Септимій Север із преторіанцями, які вбили імператора і привели його до влади? (Вислав з Рима, попередньо роззброївши і роздягнувши їх догола)
31. За часів якого римського імператора сенат цілком утратив своє значення? (За часів Септимія Севера)
32. Засновником якої династії став Септимій Север? (Династії Северів)
33. Як перекладається латинське ім'я Роман? (Римський)
34. На кого спирався Септимій Север? (На своїх легіонерів-солдатів, яким він надав ряд привілеїв.)
35. У чому найбільша заслуга Септимія Севера перед державою? (Зміцнив кордони імперії, суттєво поповнив її скарбницю)
36. Що таке римські провінції? (Завойовані території, керовані римськими намісниками.)
37. Чим, крім письменства, займався римський історик Плутарх? (Був консулом, легатом у Віфінії та Понті.)
38. Назвіть найбільш відомий твір Плутарха. («Панегірик», створений на честь імператора Траяна.)
39. Назвіть останнього імператора династії Антонінів, убитого преторіанцями. (Коммод)
40. Яка імператорська династія правила Римом з кінця I ст. до кінця II ст. н. е.? (Династія Антонінів)
41. Назвіть найбільш відомого імператора з династії Антонінів. (Траян)
42. Римський імператор II ст., відомий також як філософ, представник пізнього стоїцизму. (Марк Аврелій)
43. Придворний лікар імператора Коммода, що мав величезну славу. (Клавдій Гален)
44. Засновником яких галузей медицини був Клавдій Гален? (Анатомії та фізіології)
45. Назвіть працю Клавдія Галена, яка протягом декількох століть була підручником з медицини. («Лікарське мистецтво»)
46. Яким чином захопив владу син Септимія Севера, прізвисько якого було «Каракалла»? (Він убив власного брата і стратив багатьох сенаторів.)
47. До чого призвела політика Каракалли? (До невдоволення народу й убивства імператора змовниками у 217 р.)
48. Яким богам, на відміну від попередніх імператорів, вклонявся Каракалла? (Єгипетським язичеським богам)

49. Населення якого міста особливо постраждало за часів правління Каракалли? (Александрії, жителі якої були побиті за наказом імператора.)
50. Який з римських імператорів династії Антоніонів вимагав для себе почестей, як для бога, називаючи себе Геркулесом? (Коммод)
51. Який екстравагантний вчинок першим серед імператорів зробив Коммод? (Як гладіатор брав участь у боях з дикими звірами.)
52. У якому випадку римляни вважали, що країна завойована ними остаточно? (Коли вони прокладали там дороги.)
53. Як називалася римська в'язниця? (Карцер)
54. Завдяки чому варвар за походженням, що був рабом і простим солдатом, Макрін захопив у 217 р. владу? (Він убив імператора Каракалла.)
55. Кого називають «солдатськими імператорами»? (Септимія Севера, Каракалла, Макріна, які спиралися на своїх легіонерів у боротьбі із сенатом.)
56. Хто називав себе багаудами? (Учасники народного антиримського повстання в Галлії та Північній Іспанії у III ст.)
57. Як впливали на становище в імперії постійні повстання на завойованих територіях? (Підривали могутність Риму.)
58. Як називався період в історії Римської держави, що тривав у II ст. майже 50 років? (Анархія, чи безвладдя)
59. Ким за походженням був імператор Гай Аврелій Діоклетіан? (Сином звільненого невольника з Далмації)
60. Що таке діоцез? (У період Діоклетіана — адміністративна одиниця, до якої входили кілька провінцій.)
61. Назвіть роки перебування при владі імператора Діоклетіана. (284–305 рр.)
62. Який обряд для вшанування власної особи запровадив Діоклетіан? (Перед ним падали на коліна, вклонялися до землі і цілували край його одягу.)
63. Дайте визначення поняття домінат. (Необмежена монархія, встановлена в Римі наприкінці III ст. за часів Діоклетіана.)
64. Який державний устрій запозичив для затвердження в Римі Діоклетіан? (Східну деспотію)
65. Яке місто і чому Діоклетіан проголосив своєю резиденцією? (Нікомедію в Малій Азії на березі Мармурового моря; там його проголосили імператором.)
66. Чому за Діоклетіана селяни кидали свої землі й тікали із країни? (Імператор встановив настільки високі податки, що легше було кинути усе, ніж їх сплатити.)
67. За що Діоклетіан дістав прізвисько «Будівельник»? (За пристрасть до будівництва: у себе в країні будував палаци, цирк, кінний двір та ін.)
68. Хто такий Максиміан? (Співправитель Діоклетіана, що керував західною частиною після розподілу імперії у 286 р.)
69. Назвіть час правління імператора Константина. (306–337 рр.)
70. З якою метою Константин продовжив політику Діоклетіана щодо прикріплення вільних селян до землі? (З метою збільшення суми податків)
71. Чому Константин був змушений брати в римську армію все більше іноземців? (Римляни біднішали, потрапляли в залежність і не мали права залишати свої землі.)
72. Як називалася нова столиця Римської імперії, заснована Константином? (Константинополь, або місто Константина)
73. Назвіть іншу назву Константинополя. (Другий, Новий Рим)
74. Приблизно визначте відстань, що відокремлює Стамбул від Константинополя. (Це дві назви одного міста.)
75. Що стало вирішальним при виборі місця для будівництва Константинополя? (Тут раніше знаходився давньогрецький Візантій.)
76. Через що увійшов в історію римський імператор Галерій (293 р.)? (Він був одним з ініціаторів переслідування християн.)
77. Назвіть дату перенесення римської столиці до Константинополя. (330 р.)

78. У Стародавньому Римі новий рік починався ... (1 березня)
79. Від латинської фрази «Готуйся до війни» походить назва автоматичного пістолета... (Парабелум)
80. Як називалася посудина із вузьким горлом для вина у римлян? (Ампула)
81. Назва якого музичного жанру перекладається з латини як «змагання»? (Концерт)
82. Хто такі варвари? (Варварами римляни називали сусідів-неримлян, яких вважали відсталими і некультурними.)
83. Які племена належали до германців? (Готи, франки, вандали, бургунди та ін.)
84. Назвіть головні заняття германців. (Полювання та скотарство)
85. Якою системою обробітку землі користувалися германці? (Однопольною)
86. За яким принципом формувалося військо германців? (По родах і племенах, щоб боротися пліч-о-пліч з родичами.)
87. Що вважалось найбільшою ганьбою у германців? (Утекти з поля бою, кинути в бою товариша.)
88. Який промисел був головним засобом збагачення германської знаті? (Пограбування римських провінцій)
89. У III ст. в історії Рима стався курйозний випадок: легіонери, що перебували в цей час у Сирії, проголосили імператором кульгавого, старого військового скарбника. Чим був обумовлений їхній вибір? (Перебуванням в його руках скарбниці.)
90. Яка доля очікувала оточення попереднього імператора з приходом до влади нового? (Як правило, їх страчували.)
91. Яка з двох частин імперії зазнавала найчастіше нападів варварів? (Західна)
92. Яку назву одержав в історії період із середини III до середини VI ст.? (Велике переселення народів)
93. Дайте визначення поняття «Велике переселення народів». (Рух різних народів у Європу з Азії із середини III до середини VI ст.)
94. Укажіть дату і назву битви, під час якої готи завдали нищівної поразки римській армії. (378 р., Адріанопільська битва)
95. Дата остаточного поділу Римської імперії. (395 р.)
96. Хто становив головну небезпеку для Римської імперії на початку V ст.? (Вестготи на чолі з Аларіхом)
97. Чому видатний полководець Ганнібал не наважився здійснити облогу Рима, а Аларіх захопив це місто досить швидко? (Йому допомогли римські раби-зрадники, які відкрили ворота міста.)
98. Назвіть дату узяття Рима готами. (410 р.)
99. За часів якого імператора Рим захопили вестготи? (За Гонорія)
100. Хто з римських полководців, вандал за походженням, усунув від влади законного імператора Гонорія, проголосив себе його опікуном і з 395 р. фактично став правителем Західної Римської імперії? (Стиліхон)
101. Чим закінчилося правління Стиліхона? (Досягнувши повноліття, Гонорій наказав убити Стиліхона.)
102. Хто з римських полководців у 402 р. здолав непереможного Аларіха? (Стиліхон)
103. Хто з римських імператорів і чому назавжди заборонив гладіаторські бої? (Виходячи із норм християнської моралі, їх заборонив Гонорій.)
104. Яку назву на початку V ст. дістала східна частина Римської імперії? (Візантія)
105. Яке місто після розподілу держави стало столицею Західної Римської імперії? (Равенна)
106. Яку роль виконував Рим з кінця IV ст., утративши своє політичне значення? (Рим перетворився на центр християнської релігії, тут перебував верховний римський патріарх — папа.)
107. Хто такі вандали? (Представники кочових племен варварів, які безжально нищили пам'ятники мистецтва та архітектури.)
108. Як називав себе найбільш впливовий єпископ? (Римський папа)
109. Якого року вандали захопили Рим? (455 р.)
110. Назвіть ім'я останнього римського імператора. (Август Ромул)

111. Які наслідки мало повалення в 476 р. останнього імператора Августа Ромула? (Падіння Римської імперії)
112. Який період історії закінчився з падінням Західної Римської імперії? (Історія Стародавнього світу)
113. Хто дістав славу руйнівника Західної Римської імперії? (Німецький вождь Одоакр, який повалив у 476 р. останнього римського імператора.)
114. Як ви розумієте крилатий вислів «Гуси Рим врятували»? (Коли галли вночі намагалися захопити Рим, гуси почули шум і загелготіли, розбудивши римлян.)
115. За часів якого імператора християне зазнали найбільш жорстоких переслідувань? (За часів правління Діоклетіана)
116. Хто відігравав керівну роль у християнській церкві, починаючи із III ст.? (Єпископ)
117. Дайте визначення поняття «християнська церква». (Об'єднання християнських громад)
118. Хто і коли визнав християнство рівноправною релігією? (У 313 р. імператор Константин)
119. Що таке єресь? (Течія, спрямована проти пануючих у церкві поглядів.)
120. Яка з єресей була найнебезпечнішою для християнської церкви в IV ст.? (Аріанство, засноване Арієм.)
121. У чому сутність аріанства? (Вважали, що Ісус — син Божий — нижчий за свого Бога-батька.)
122. Навіщо Константинові потрібен був союз із християнською церквою? (Єдина сильна церква допомагала зберігати єдність держави.)
123. Як називалися з'їзди всіх християнських єпископів? (Вселенські собори)
124. Коли відбувся перший Вселенський собор? (325 р.)
125. Коли християнство стало державною релігією Римської імперії? (Протягом 391–392 рр., коли імператор Феодосій заборонив язичницькі обряди.)
- Питання для суперфіналу
1. Наведіть 2–3 поширені латинські прислів'я (у перекладі). («Поділяй і володарюй», «Поки живу, сподіваюся», «Людина людині вовк», «Що дозволено Юпітерові, те не дозволено бичу», «Прийшов, побачив, переміг», «Хочеш миру — готуйся до війни».)
2. Наведіть 3–4 відомих крилатих вислови, що прийшли до нас із Стародавнього Риму. («Перейти Рубікон», «Підняти на щит», «Піррова перемога», «Лукуллів бенкет», «Ганнібалова клятва», «І ти, Брут!», «Гуси Рим врятували».)
3. Внаслідок якої події столиця імперії Рим перестала бути імператорською резиденцією? (Після розподілу імперії в 286 р. Діоклетіаном та встановлення тетрархії)
4. Стародавні германці говорили, що «соромно здобувати потом те, що можна здобути кров'ю». Звідки походив цей вислів? (З дитинства германці, як і спартанці, вчилися володіти зброєю, готувалися стати воїнами, і військова доблесть цінувалася у них понад усе.)
5. Чому спочатку римські імператори переслідували християн і боролися з ними? (Християни не визнавали імператора богом, відмовлялися приносити йому жертви як божеству.)
6. Дайте визначення поняття «тетрархія». (Правління чотирьох співправителів за часів Діоклетіана, що поділили Римську імперію на Західну і Східну. Двом імператорам допомагали два цезарі.)
7. Що означає слово «вандалізм»? (Безглузде й жорстоке руйнування культурних цінностей)
8. Підрахуйте, скільки років проіснувала Римська держава. Поясніть, як ви отримали результат. (476 р. н.е. — падіння Західної Римської імперії — 753 р. до н.е. — заснування Рима = 1229 років.)
9. Кому могли б належати слова: «Я скорив місто, якому сотні років скорялася вся земля. Моїм воїнам я віддав місто на 3 дні. Такої здобичі не мав ніхто»? (Королю готів Аларіху, який захопив Рим у 410 р.)
10. Які напрямки християнської релігії виникли в результаті розколу? (Католицизм — із центром у Римі та православ'я — з центром у Константинополі.)